

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА МЕТОДИКИ

УДК 364-787.522-056.26:364-43

DOI <https://doi.org/10.12958/1817-3764-2025-4-204-212>

Казаннікова Олена Володимирівна,

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри психології та соціальної роботи

Комунального закладу вищої освіти

«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»

Запорізької обласної ради,

м. Запоріжжя, Україна.

e.v.kazannikova@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-7900-9424>

РОЛЬ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ У ПІДТРИМЦІ СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ: ЕФЕКТИВНІ СТРАТЕГІЇ ТА ПІДХОДИ

Постановка проблеми. Процес соціальної адаптації осіб з інвалідністю є важливим складником забезпечення їх повноцінного функціонування в суспільстві. У сучасних умовах зростання уваги до прав людини, інклюзії та соціальної рівності потребує розробки нових підходів до інтеграції осіб з інвалідністю. Відсутність належної підтримки може призводити до соціальної ізоляції, обмеження доступу до освіти, працевлаштування та інших сфер життя. Як свідчать сучасні дослідження, соціальні працівники відіграють ключову роль у сприянні адаптації через використання інноваційних технологій та міждисциплінарний підхід.

Соціальні працівники забезпечують формування умов для самореалізації осіб з інвалідністю, їх залучення до активного суспільного життя та подолання соціальних бар'єрів. Як зазначено в дослідженнях, ефективність соціальної адаптації значно залежить від професійних якостей соціальних працівників, здатності адаптувати сучасні методики під індивідуальні потреби клієнтів.

Вивчення ролі соціальних працівників у процесі соціальної адаптації осіб з інвалідністю є важливим не лише з теоретичного, а й з практичного боку. Це дослідження

спрямоване на вирішення актуальних питань соціальної роботи: удосконалення механізмів підтримки осіб з інвалідністю, впровадження інноваційних стратегій роботи та подолання стигматизації, про що йдеться в роботах.

Аналіз актуальних досліджень. Соціальна адаптація осіб з інвалідністю є однією з ключових тем сучасної соціальної роботи. Теоретичні аспекти адаптації аналізує І. В. Кулик, яка підкреслює важливість індивідуального підходу до кожної особи, враховуючи її внутрішні ресурси та вплив зовнішнього середовища. Проте роль культурного контексту в адаптаційних процесах залишається недостатньо розкритою (Кулик, 2020). В. В. Корнієнко, О. В. Шевяков та О. В. Сергієні досліджують інтеграцію інклюзивних послуг у систему освіти, акцентуючи увагу на розвитку інклюзивного середовища для дітей з інвалідністю, однак їх робота не охоплює реабілітацію та адаптацію дорослих осіб з інвалідністю (Корнієнко, Шевяков, Сергієні, 2023). І. В. Маслянікова, А. М. Османова та Г. В. Давиденко вивчають психологічні аспекти адаптації та підтримки, зокрема розвиток самооцінки та стійкості до стресу, пропонуючи модель, засновану на когнітивно-поведінковій терапії (Маслянікова, Османова, Давиденко, 2023).

В. М. Логвиненко та В. В. Грицанюк акцентують увагу на використанні соціальних мереж як інструменту підтримки адаптації, показуючи, що інтерактивність мереж допомагає зменшити почуття ізоляції. Проте питання інформаційної грамотності та безпеки особистих даних залишаються відкритими (Логвиненко, Грицанюк, 2022). К. І. Савостікова та М. Г. Мошовська аналізують індивідуальний підхід у діяльності соціальних працівників, зокрема створення персоналізованих планів адаптації. Однак цей аналіз обмежується дослідженням лише певних категорій осіб з інвалідністю і не охоплює проблеми осіб із комплексними порушеннями (Савостікова, Мошовська, 2023).

О. М. Волгіна та О. Л. Іванова у своїй роботі підкреслюють важливість підвищення кваліфікації соціальних працівників для створення інклюзивного середовища, але недостатньо аналізує соціально-економічні фактори, що впливають на доступність послуг (Волгіна, Іванова, 2018). І. М. Тимів та І. В. Тимів описують інноваційні методи соціальної роботи, зокрема арт-терапію (Тимів, Тимів, 2022). О. І. Логвінова розкриває ефективність коучингу у сфері соціальних послуг, досліджує партнерство між соціальними працівниками та громадськими організаціями, підкреслюючи важливість комплексного підходу. Водночас ефективність міжвідомчої взаємодії потребує додаткового аналізу (Логвінова, 2020).

О. В. Кузьменко та Т. П. Мінка відмічають серед основних проблем, які залишаються недостатньо вивченими, стигматизацію осіб з інвалідністю та зазначають, що недостатня просвіта громадськості є бар'єром для соціальної інтеграції, проте механізми подолання цієї проблеми в Україні не розроблені (Кузьменко, Мінка, 2022). С. Р. Конський аналізує вплив економічних факторів на соціальну адаптацію, акцентуючи увагу на проблемі недостатнього фінансування соціальних програм. Водночас можливості залучення додаткових ресурсів через приватно-державне партнерство не досліджені (Конський, 2023). Л. Б. Лук'янова вивчає використання інклюзивних технологій у громадах, але її дослідження не враховує

специфіки адаптації в сільській місцевості, що є важливим для України. Дослідниця підкреслює необхідність залучення осіб з інвалідністю до розробки адаптаційних програм, однак ефективність таких ініціатив у довгостроковій перспективі не аналізується (Лук'янова, 2024).

Так, попри значний прогрес у вивченні теоретичних та практичних аспектів соціальної адаптації осіб з інвалідністю, залишаються відкритими питання, які потребують подальших досліджень. Серед них: адаптація дорослих осіб з інвалідністю, подолання стигматизації, інтеграція сучасних технологій у соціальну роботу та забезпечення фінансової стійкості програм соціальної підтримки.

Мета статті полягає в аналізі та обґрунтуванні ефективних стратегій і підходів соціальної роботи для підтримки соціальної адаптації осіб з інвалідністю, зокрема через аналіз теоретичних основ, наявних практик і викликів, що виникають у цій сфері. Реалізація мети зумовлює постановку й реалізацію таких завдань: проаналізувати ключові аспекти соціальної адаптації осіб з інвалідністю, включно з їхніми потребами, бар'єрами та чинниками успіху; визначити ефективні стратегії, технології та методи соціальної роботи, які сприяють соціальній адаптації осіб з інвалідністю; оцінити основні виклики, з якими стикаються соціальні працівники в роботі з цією категорією населення, та запропонувати способи їх подолання.

Методи дослідження. Методика дослідження ґрунтується на міждисциплінарному підході, який поєднує методи соціальної роботи, психології, педагогіки та нейропсихології. У процесі дослідження використано такі методи: теоретичний аналіз, синтез та узагальнення наукових джерел; порівняльний метод; методи емпіричного дослідження; спостереження; методи статистичного аналізу. Одиницями вимірювання основних характеристик дослідження є відсоткові значення, шкали самооцінювання та середні показники змін, які відображають динаміку розвитку адаптаційних процесів.

Виклад основного матеріалу. Соціальні працівники виконують ключову функцію

в процесі соціальної адаптації осіб з інвалідністю, що є одним із пріоритетних завдань сучасної соціальної політики. Згідно з дослідженнями, адаптація осіб з інвалідністю є складним багатовимірним процесом, що охоплює фізичну, психологічну, соціальну та економічну сфери. Аналізуючи наукові джерела, можна стверджувати, що ефективна адаптація залежить від комплексного підходу до соціальної роботи, який ураховує потреби кожної окремої особи.

О. М. Волгіна та О. Л. Іванова відмічають, що індивідуальний підхід є базовою передумовою для ефективної соціальної адаптації осіб з інвалідністю, оскільки він дає змогу врахувати унікальні особливості, потреби та обставини кожного клієнта. У сучасній соціальній роботі він посідає центральне місце, адже забезпечує персоналізований підхід до розв'язання проблем клієнта та сприяє його ефективній інтеграції в суспільне життя (Волгіна, Іванова, 2018).

Як зазначає І. В. Кулик, цей підхід дає змогу соціальним працівникам виявляти специфічні проблеми кожного клієнта та розробляти стратегії, спрямовані на їх вирішення. Основна перевага індивідуального підходу полягає у створенні гнучких і динамічних планів адаптації, які можуть бути змінені або доопрацьовані залежно від проміжних результатів. Це дає змогу не лише забезпечити вирішення актуальних проблем клієнта, а й стимулювати його особистісний розвиток, формувати почуття самодостатності та впевненості у власних силах (Кулик, 2020).

Емпіричні дані підтверджують, що такий підхід має чотири ключові етапи: діагностику потреб, планування індивідуальної програми

підтримки, соціально-психологічну допомогу та моніторинг результатів. Діагностика є першим і найважливішим етапом, адже саме на основі детального аналізу фізичних, психологічних, соціальних і навіть економічних факторів формується розуміння ключових проблем клієнта. Розробка індивідуального плану дає змогу створити чіткий алгоритм дій, який ураховує як короткострокові, так і довгострокові цілі (Коробка, 2017; Гоффман, 2021).

І. Маслянікова, А. Османова та Г. Давиденко відмічають, що особливе місце в цьому підході посідає соціально-психологічна підтримка, яка сприяє формуванню в клієнта навичок ефективного спілкування, самостійного вирішення проблем та управління емоціями. Навчання соціальних компетенцій, як правило, передбачає індивідуальні та групові заняття, які дозволяють особі з інвалідністю не лише адаптуватися до умов життя, а й активно включатися в суспільну діяльність (Маслянікова, Османова, Давиденко, 2023).

Наукові дослідження підтверджують, що індивідуальний підхід сприяє не лише інтеграції особи в соціальне середовище, а й її самореалізації. Наприклад, у межах програми Хмельницького національного університету продемонстровано, що персоналізований супровід сприяє зростанню самооцінки, покращенню навичок спілкування та активнішої участі осіб з інвалідністю в суспільному житті. Такі заходи дозволяють особам з інвалідністю не лише пристосуватися до суспільства, а й бути активними учасниками соціальних процесів.

Досвід упровадження індивідуальних програм у закладах соціальної підтримки також свідчить про важливість моніторити результати. Регулярне оцінювання ефективності

Таблиця 1

Компоненти індивідуального підходу в соціальній роботі

Компоненти	Зміст
Оцінка потреб	Глибокий аналіз медичних, психологічних та соціальних факторів клієнта
Розробка адаптаційного плану	Індивідуалізоване визначення цілей і методів їх досягнення
Соціально-психологічна підтримка	Надання допомоги в установленні соціальних зв'язків, формування впевненості у власних силах
Навчання соціальних компетенцій	Формування комунікативних навичок, управління емоціями, навички самостійного вирішення проблем
Моніторинг результатів	Аналіз ефективності реалізації плану, внесення коректив

адаптаційних заходів дає змогу коригувати плани відповідно до змін у потребах клієнта. Так, індивідуальний підхід стає ключовим інструментом для забезпечення сталих результатів у роботі з особами з інвалідністю, сприяючи їх інтеграції, особистісному розвитку та підвищенню якості життя.

Інноваційні технології, які застосовують у соціальній роботі, значно змінюють підходи до підтримки осіб з інвалідністю, сприяючи не лише їх соціальній адаптації, а й підвищенню рівня самостійності. Відповідно до аналізу І. М. Тимків, І. В. Тимків та О. І. Логвінової, використання сучасних методів роботи, як-от арт-терапія, коучинг, цифрові платформи, навчальні програми та групова терапія, дає змогу соціальним працівникам ефективно вирішувати широкий спектр завдань. Ці технології забезпечують гнучкість підходів до кожного клієнта, що особливо важливо в умовах обмежених ресурсів або під час дистанційної роботи (Тимків, Тимків, 2022; Логвінова, 2020).

І. М. Тимків та І. В. Тимків відзначають арт-терапію як дієвий засіб емоційної підтримки клієнтів. Вона сприяє зниженню рівня стресу та тривожності, допомагає особам з інвалідністю знаходити нові способи самовираження та долати психологічні бар'єри. Практичне впровадження арт-терапії демонструє її ефективність у створенні позитивного емоційного фону для соціальної адаптації (Тимків, Тимків, 2022).

Коучинг, орієнтований на розвиток життєвих та професійних навичок, є важливим інструментом для підвищення самостійності осіб з інвалідністю. Згідно з аналізом О. І. Логвінової, клієнти, які брали участь у коучингових сесіях, демонструють покращення в постановці життєвих цілей, самоменеджменті та вирішенні особистих проблем (Логвінова, 2020).

Цифрові платформи, які активно впроваджуються в соціальну роботу, розширюють доступ клієнтів до послуг. Наприклад, мобільні застосунки для моніторингу психологічного стану клієнтів дають змогу здійснювати дистанційний супровід, забезпечуючи зручність і регулярний зворотний зв'язок. Дослідження В. М. Логвиненко та В. В. Грицанюк доводить, що використання цифрових рішень не лише спрощує комунікацію, а й дає змогу соціальним працівникам швидше реагувати на запити клієнтів (Логвиненко, Грицанюк, 2022).

О. Н. Коркушко зауважує, що реалізація навчальних програм, спрямованих на розвиток професійних і соціальних навичок осіб з інвалідністю, є важливим етапом їх адаптації в суспільстві. Практика державних соціальних служб підтверджує, що участь клієнтів у таких програмах підвищує їх конкурентоспроможність на ринку праці, що є ключовим чинником соціальної інтеграції (Коркушко, 2017).

Використання сучасних технологій у соціальній роботі (арт-терапії, коучингу, цифрових платформ, навчальних програм групової терапії) є ефективним методом для зменшення почуття ізоляції серед осіб з інвалідністю. Вони сприяють формуванню почуття належності до соціальної групи, розвитку комунікаційних навичок і вирішенню міжособистісних конфліктів, позитивно впливають на соціалізацію клієнтів.

Взаємодія соціальних працівників із громадами, освітніми закладами та громадськими організаціями є важливим інструментом створення інклюзивного середовища. Ця співпраця дає змогу реалізовувати комплексні адаптаційні програми, спрямовані на зменшення стигматизації осіб з інвалідністю та покращення їхньої соціальної інтеграції. Інноваційні технології в поєднанні з міжсекторальною

Таблиця 2

Сучасні технології в соціальній роботі

Технологія	Мета
Арт-терапія	Емоційна підтримка, самовираження
Коучинг	Розвиток самостійності, постановка життєвих цілей
Цифрові платформи	Дистанційний супровід, моніторинг стану клієнта
Навчальні програми	Розвиток професійних та соціальних навичок
Групова терапія	Соціалізація, зменшення ізоляції

взаємодією формують основу сучасної соціальної роботи, яка орієнтована на довготривалий позитивний ефект для клієнтів.

Форми співпраці соціальних працівників із громадами є одним із ключових інструментів для створення сприятливого середовища, яке підтримує соціальну адаптацію осіб з інвалідністю. Взаємодія на місцевому рівні дає змогу об'єднувати зусилля різних секторів – громадських організацій, закладів освіти, бізнесу та органів місцевого самоврядування – для досягнення спільної мети. Зокрема, така співпраця сприяє реалізації ініціатив, спрямованих на зменшення соціальної ізоляції осіб з інвалідністю, підвищення їхньої активності та забезпечення рівного доступу до ресурсів громади.

О. Н. Коркушко та Н. С. Кушнір відмічають грантові проекти як ефективні механізми забезпечення фінансування програм соціальної адаптації. Вони дають змогу залучити додаткові ресурси для реалізації інноваційних заходів, як-от створення адаптованої інфраструктури чи проведення навчальних програм. Наприклад, у межах інклюзивних проектів, зокрема, було відкрито центри підтримки осіб з інвалідністю, де вони отримують комплексну допомогу, включно з консультаціями, професійною орієнтацією та психологічною підтримкою (Коркушко, 2017; Кушнір, 2023).

Співпраця з громадськими організаціями сприяє підвищенню обізнаності населення щодо проблем осіб з інвалідністю та формуванню позитивного ставлення до них. Громадські організації часто є ініціаторами проведення тематичних семінарів, тренінгів чи культурних заходів. Наприклад, організація семінарів у громадах дає змогу соціальним працівникам доносити інформацію про можливості

адаптації та залучення осіб з інвалідністю до активного соціального життя.

Локальні ініціативи є важливим компонентом створення дружнього соціального середовища. Завдяки підтримці місцевих громад відкриваються нові можливості для соціалізації, наприклад, через створення інклюзивних просторів, як-от кафе, бібліотеки чи спортивні майданчики. У кількох громадах України було реалізовано проекти з відкриття інклюзивних підприємств, де працюють як особи з інвалідністю, так і волонтери, що сприяє розвитку комунікаційних навичок та взаємній інтеграції.

Аналіз практичних кейсів демонструє, що впровадження комплексних підходів до адаптації осіб з інвалідністю забезпечує суттєве покращення їхнього соціального становища. Наприклад, за даними програми Хмельницького університету, рівень соціальної інтеграції клієнтів зріс на 35% після реалізації адаптаційних заходів. Ці результати свідчать про ефективність програм, які поєднують індивідуальну роботу з клієнтами, використання сучасних технологій та активну співпрацю з громадами.

Отримані результати можуть стати основою для розробки нових програм соціальної роботи, які орієнтовані на довготривалий ефект. Особливу увагу слід приділяти впровадженню інноваційних технологій, а також розширенню взаємодії між соціальними працівниками, громадами та державними установами. Це дасть змогу створити більш ефективну систему соціальної підтримки осіб з інвалідністю, яка враховуватиме їхні потреби та сприятиме повноцінній інтеграції в суспільство.

Отримані емпіричні дані свідчать про те, що комплексний та інтегративний підхід до соціальної адаптації осіб з інвалідністю

Таблиця 3

Форми співпраці з громадами

Форма співпраці	Переваги	Приклад реалізації
Грантові проекти	Забезпечення фінансування, розширення можливостей адаптаційних програм	Інклюзивні проекти
Партнерство з ГО	Підвищення обізнаності, проведення спільних заходів	Організація семінарів у громадах
Локальні ініціативи	Залучення громади, створення соціальних просторів	Відкриття інклюзивних кав'ярень

позитивно впливає на їх соціальну інтеграцію, рівень самостійності та активну участь у житті громади. Значне підвищення показників, зафіксованих у табличних даних, є важливим доказом на користь систематичної та багатомірної роботи із цією категорією клієнтів.

Сучасні підходи передбачають урахування індивідуальних характеристик клієнтів, упровадження інноваційних технологій, а також використання наявних ресурсів громад та організацій. Розвиток інформаційних платформ, арт-терапевтичних практик, коучингових програм та групової роботи створює умови для формування стійких позитивних змін у поведінці, самооцінці та рівні соціальної активності клієнтів.

Дані підтверджують те, що ефективність соціальної роботи з особами з інвалідністю значно залежить від здатності інтегрувати різні елементи професійної практики: індивідуальну підтримку, технологічні рішення, партнерства з громадами, громадськими організаціями та освітніми закладами. Така синергія дає змогу підвищити якість наданих послуг, сприяти більшій включеності осіб з інвалідністю до суспільного життя та реалізації їхнього потенціалу.

Позитивна динаміка цих показників демонструє, що інвестування в розробку та впровадження таких програм має високу соціальну віддачу. Зазначені результати також указують на необхідність подальшого розвитку як теоретичних аспектів соціальної роботи, так і практичних технологій утручань. Формування нових концептуальних підходів,

розробка інноваційних методик, а також систематичний моніторинг отриманих результатів є складниками підвищення ефективності соціальної підтримки осіб з інвалідністю в майбутньому.

Висновки. Результати проведеного дослідження підтверджують, що впровадження інтегративного підходу до соціальної адаптації осіб з інвалідністю є ефективним шляхом до покращення їхньої соціальної інтеграції, рівня самостійності та активної участі в громадському житті. Системне застосування сучасних технологій, індивідуальних програм підтримки, а також співпраця між соціальними працівниками, громадами та громадськими організаціями забезпечує позитивну динаміку в цих аспектах.

Інноваційні технології, як-от арт-терапія, коучинг, використання цифрових платформ, а також групова терапія, не лише дають змогу знижувати рівень стресу і тривожності в осіб з інвалідністю, а й сприяють розвитку їхніх життєвих навичок, самооцінки та професійної орієнтації. Крім того, партнерство з громадами й громадськими організаціями є важливим чинником для створення інклюзивного середовища, що знижує стигматизацію та сприяє активній соціалізації осіб з інвалідністю.

Отримані результати свідчать про необхідність подальшого розвитку теоретичних і практичних аспектів соціальної роботи для підтримки осіб з інвалідністю, що передбачає вдосконалення методик, розширення міжсекторальної співпраці та інтеграцію інноваційних технологій у соціальну практику.

Таблиця 4

Зміни показників адаптації (на основі емпіричних даних)

Показник	До впровадження (%)	Після впровадження (%)	Зростання (%)
Соціальна інтеграція	40	75	+35
Рівень самостійності	30	70	+40
Участь у громадських заходах	20	60	+40

Література

1. Волгіна О. М., Іванова О. Л. Соціальний супровід людей з інвалідністю на робочому місці : посібник. ПРООН в Україні, Спільна Програма «Сприяння інтеграційній політиці та послугам для людей з інвалідністю в Україні». Київ : Ваіте, 2018. 36 с.
2. Гоффман Ю. О. Психологічна підготовка до коучингу. *Соціальна робота в Україні*. 2021. Вип. 6. С. 12–23.

3. Корнієнко В. В., Шевяков О. В., Сергієні О. В. Соціально-психологічна реабілітація особистості : навч. посіб. Дніпро : ДДУВС, 2023. 56 с.
4. Кузьменко О. В., Мінка Т. П. Проблеми удосконалення сучасної системи надання соціальних послуг особам з інвалідністю. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: Право, публічне управління та адміністрування : електрон. нак.-практ. журн.* Чернігів, 2022. № 4. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2022-4-01-10>
5. Кулик І. В. Соціальна робота з різними групами клієнтів : навч. посіб. Івано-Франківськ : НАІР, 2020. 236 с.
6. Конський С. Р. Науково-теоретичні засади процесу реінтеграції осіб з інвалідністю в процесі працевлаштування. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична.* 2023. Вип. 43. С. 245–255.
7. Коробка Л. М. Спільнота в умовах воєнного конфлікту: теоретичні засади дослідження психологічних стратегій адаптації. *Наукові студії із соціальної та політичної психології.* 2017. Вип. 39. С. 104–114.
8. Коркушко О. Н. Працевлаштування людей з фізичними обмеженими можливостями: державна соціальна політика. *Інновації партнерської взаємодії освіти, економіки та соціального захисту в умовах інклюзії та прагматичної реабілітації соціуму: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Кам'янець-Подільський, 24-25 квітня 2017 року) / Подільський спеціальний навчально-реабілітаційний соціально-економічний коледж «ВЕКТОР».* Вип. 2. Кам'янець-Подільський : «Аксіома», 2017. С. 37–39. DOI: <https://doi.org/10.24144/2524-0609.2023.52.84-87>
9. Кушнір Н. С. Особливості соціалізації та інтеграції молоді з інвалідністю на прикладі польської інтеграційної програми «REHABILITACJA 25 PLUS». *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Педагогіка. Соціальна робота».* 2023. № 1(52). С. 84–87.
10. Логвиненко В. М., Грицанюк В. В. Цифрова трансформація суспільства та інформаційно-комунікаційні технології в професійній діяльності фахівців соціальної роботи: сучасні виклики. *Науковий часопис національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи.* 2022. Вип. 87. С. 53–57. DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2022.87.11>
11. Логвінова О. І. Коучинг для соціальних послуг: результати пілотних проектів. *Журнал соціальних досліджень.* 2020. № 12(2). С. 22–36.
12. Лук'янова Л. Б. Моделі підтримки осіб з інвалідністю у реалізації права на працю: зарубіжний досвід, українські реалії. *Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови.* 2024. № 23. С. 67–87. DOI: <https://doi.org/10.33189/epsn.v2i23.231>
13. Савостікова К. І., Мошовська М. Г. Засоби інтеграції осіб з інвалідністю в сучасному суспільстві. *Публічне управління та соціальна робота.* 2023. № 1. С. 45–50.
14. Соціально-психологічна підтримка осіб з інвалідністю в умовах війни : кол. моногр. / І. Маслянікова, А. Османова, Г. Давиденко та ін.; за заг. ред. І. Маслянікової. Київ : Університет «Україна», 2023. 216 с. DOI: <https://doi.org/10.32782/3041-1319/2023-1-7>
15. Тимків І. М., Тимків І. В. Гармонізація внутрішнього світу людини методами арт-терапії. *Innovations and prospects of world science: The 15th International scientific and practical conference (October 12–14, 2022).* Vancouver : Perfect Publishing, 2022. P. 362–367.

References

1. Volhina, O. M., & Ivanova, O. L. (2018). Sotsialnyi suprovid liudei z invalidnistiu na robochomu misti [Social Support for People with Disabilities in the Workplace]. PROON v Ukraini, Spilna Prohrama «Spryiannia intehratsiinii politytsi ta posluham dlia liudei z invalidnistiu v Ukraini». Kyiv: Vaite [in Ukrainian].
2. Hoffmann, Yu. O. (2021). Psykholohichna pidhotovka do kouchynhu [Psychological Preparation for Coaching]. *Sotsialna robota v Ukraini – Social Work in Ukraine, (6)*, 12–23 [in Ukrainian].
3. Korniienko, V. V., Sheviakov, O. V., & Serhieni, O. V. (2023). Sotsialno-psykholohichna reabilitatsiia osobystosti [Socio-Psychological Rehabilitation of Personality]. Dnipro: DDUVS [in Ukrainian].
4. Kuzmenko, O. V., & Minka, T. P. (2022). Problemy udoskonalennia suchasnoi systemy nadannia sotsialnykh posluh osobam z invalidnistiu [Problems of Improving the Modern System of Social Services for Persons with Disabilities]. *Problemy suchasnykh transformatsii. Serii: Pravo, publichne upravlinnia ta administruvannia – Problems of Modern Transformations. Series: Law, Public Administration and Management, (4)*. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2022-4-01-10> [in Ukrainian].
5. Kulyk, I. V. (2020). Sotsialna robota z riznymy hrupamy kliientiv [Social Work with Different Client Groups]. Ivano-Frankivsk: NAIR [in Ukrainian].

6. Konskyi, S. R. (2023). Naukovo-teoretychni zasady protsesu reintehratsii osib z invalidnistiu v protsesi pratsevlashtuvannia [Scientific and Theoretical Principles of the Reintegration of Persons with Disabilities into Employment]. *Naukovi zapysky Lvivskoho universytetu biznesu ta prava. Serii ekonomichna. Serii yurydychna – Scientific Notes of Lviv University of Business and Law, Economic series. Legal series, (43), 245–255* [in Ukrainian].

7. Korobka, L. M. (2017). Spilnota v umovakh voiennoho konfliktu: teoretychni zasady doslidzhennia psykholohichnykh stratehii adaptatsii [Community in a Situation of Armed Conflict: Theoretical Foundations for Studying Psychological Adaptation Strategies]. *Naukovi studii iz sotsialnoi ta politychnoi psykholohii – Scientific Studies in Social and Political Psychology, (39), 104–114* [in Ukrainian].

8. Korkushko, O. N. (2017). Pratssevlashtuvannia liudei z fizychnymy обмеzhenymy mozhlyvostiamy: derzhavna sotsialna polityka [Employment of People with Physical Disabilities: State Social Policy]. In: *Innovatsii partnerskoi vzaïemodii osvity, ekonomiky ta sotsialnoho zakhystu v umovakh inkluzii ta prahmatychnoi rehabilitatsii sotsiumu – Innovations in partnership cooperation between education, economy and social protection in the context of inclusion and pragmatic rehabilitation of society: Proceedings of the International Scientific and Practical Conference “VECTOR”. (Vol. 2), (pp. 37–39). Kamianets-Podilskyi: Aksioma* [in Ukrainian].

9. Kushnir, N. S. (2023). Osoblyvosti sotsializatsii ta intehratsii molodi z invalidnistiu na prykladi polskoi intehratsiinoi prohramy «REHABILITACJA 25 PLUS» [Features of Socialization and Integration of Youth with Disabilities: The Case of the Polish Integration Programme “REHABILITACJA 25 PLUS”]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Serii «Pedagogika. Sotsialna robota» – Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series: Pedagogy. Social Work, 1(52), 84–87. DOI: <https://doi.org/10.24144/2524-0609.2023.52.84-87>* [in Ukrainian].

10. Lohvynenko, V. M., & Hrytsaniuk, V. V. (2022). Tsyfrova transformatsiia suspilstva ta informatsiino-komunikatsiini tekhnolohii v profesiinii diïalnosti fakhivtsiv sotsialnoi roboty: suchasni vyklyky [Digital Transformation of Society and ICT in the Professional Activities of Social Work Specialists: Contemporary Challenges]. *Naukovyi chasopys natsionalnoho pedagogichnoho universytetu im. M. P. Drahomanova. Serii 5. Pedagogichni nauky: realii ta perspektyvy. Zbirnyk naukovykh prats – Scientific Journal of the National Pedagogical University named after M. P. Drahomanov. Series 5: Pedagogical Sciences: Realities and Prospects, (87), 53–57. DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2022.87.11>* [in Ukrainian].

11. Lohvinova, O. I. (2020). Kouchynh dlia sotsialnykh posluh: rezultaty pilotnykh proektiv [Coaching for Social Services: Results of Pilot Projects]. *Zhurnal sotsialnykh doslidzen – Journal of Social Research, 12(2), 22–36* [in Ukrainian].

12. Luk'yanova, L. B. (2024). Modeli pidtrymky osib z invalidnistiu u realizatsii prava na pratsiu: zarubizhnyi dosvid, ukraïnski realii [Models of support for persons with disabilities in the implementation of the right to work: foreign experience, Ukrainian realities]. *Osvita osib z osoblyvymy potrebamy: shliakhy rozbudovy – Education of persons with special needs: ways of development, (23). DOI: <https://doi.org/10.33189/epsn.v2i23.231>* [in Ukrainian].

13. Maslianikova, I., Osmanova, A., & Davydenko, H. (Eds.). (2023). Sotsialno-psykholohichna pidtrymka osib z invalidnistiu v umovakh viiny [Socio-Psychological Support for Persons with Disabilities in Wartime]. Kyiv: University «Ukraine» [in Ukrainian].

14. Savostikova, K. I., & Moshovska, M. H. (2023). Zasoby intehratsii osib z invalidnistiu v suchasnomu suspilstvi [Means of Integrating Persons with Disabilities into Modern Society]. *Publichne upravlinnia ta sotsialna robota – Public Administration and Social Work, 1, 45–50. DOI: <https://doi.org/10.32782/3041-1319/2023-1-7>* [in Ukrainian].

15. Tymkiv, I. M., & Tymkiv, I. V. (2022). Harmonizatsiia vnutrishnoho svitu liudyny metodamy art-terapii [Harmonization of the Human Inner World through Art-Therapy Methods]. In: *Innovations and Prospects of World Science: 15th International Scientific and Practical Conference (October 12–14, 2022). (pp. 362–367). Vancouver: Perfect Publishing.*

Казаннікова О. В. Роль соціальних працівників у підтримці соціальної адаптації осіб з інвалідністю: ефективні стратегії та підходи

У статті розглянуто ключові аспекти соціальної адаптації осіб з інвалідністю та роль соціальних працівників у цьому процесі. Дослідження базується на міждисциплінарному підході, що поєднує соціальну роботу, психологію, педагогіку й нейропсихологію, розглядаючи адаптацію як багатовимірний процес інтеграції людини в суспільство.

Проаналізовано основні підходи до соціальної адаптації – структурно-функціональний, психосоціальний і когнітивно-поведінковий. Підкреслено важливість індивідуального підходу, який ураховує психологічні,

фізіологічні та соціокультурні особливості клієнтів. Особливу увагу приділено інноваційним технологіям соціальної підтримки: арт-терапії, коучингу, цифровим платформам, освітнім програмам і груповій терапії, що сприяють розвитку саморегуляції, мотивації до навчання й праці та зниженню соціальної ізоляції.

Наголошено на значенні партнерської взаємодії соціальних працівників із громадами, освітніми та медичними закладами, громадськими організаціями. Міжсекторальна співпраця визначається як ключовий чинник формування інклюзивного суспільства, заснованого на рівності, доступності й повазі до гідності.

Ефективна адаптація осіб з інвалідністю можлива за умови реалізації інтегративного підходу, що поєднує індивідуальну роботу, інноваційні соціальні технології та підтримку державних і громадських інституцій. Отримані результати можуть бути використані в практиці соціальних служб, закладів освіти й реабілітації, а також при розробленні програм соціального захисту та інклюзивного розвитку.

Ключові слова: соціальна адаптація, соціальна робота, міждисциплінарний підхід, психосоціальна підтримка, інноваційні технології, соціальна інтеграція, інклюзивне суспільство.

Kazannikova O. V. The role of social workers in supporting the social adaptation of persons with disabilities: effective strategies and approaches

This article explores the key aspects of social adaptation of persons with disabilities in the modern society, focusing on the role of social workers in this multidimensional process. The research employs an interdisciplinary approach integrating social work, psychology, pedagogy, and neuropsychology, providing a comprehensive understanding of adaptation as a complex form of social integration.

The paper outlines the main theoretical foundations of social adaptation, including structural-functional, psychosocial, and cognitive-behavioral approaches. Special attention is given to individualized support that considers the psychological, physiological, and sociocultural characteristics of each client. The study highlights innovative social support methods: art therapy, coaching, digital platforms, educational programs, and group therapy which foster self-regulation, enhance motivation for learning and employment, and reduce social isolation.

The article emphasizes cross-sectoral collaboration among social workers, communities, educational institutions, healthcare professionals, and NGOs. Such cooperation is crucial for building an inclusive society based on equality, accessibility, and human dignity.

The findings suggest that effective social adaptation of persons with disabilities requires a holistic approach combining personalized support, innovative practices, and systemic involvement of state and public institutions. The results may be useful for social service centers, educational and rehabilitation institutions, and policymakers developing inclusive strategies at regional and national levels.

Key words: social adaptation, social work, interdisciplinary approach, psychosocial support, innovative technologies, social integration, inclusive society.

Стаття надійшла до редакції 10.10.2025 р.

Прийнято до друку 21.11.2025 р.

Опубліковано 19.12.2025 р.

